

Utbildningsdepartementet

103 33 STOCKHOLM

Kompetens- och arbetslivsnämndens remissvar gällande slutbetänkandet av KLIVA-utredningen Samverkande krafter – för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk

Sammanfattning

Falköpings kommun är remissinstans för slutbetänkandet i KLIVA-utredningen Samverkande krafter för stärkt kvalitet och likvärdighet inom komvux för elever med svenska som andraspråk (SOU 2020:66). Falköpings kommun och kompetens- och arbetslivsnämnden var remissinstans även vid delbetänkandet 2019.

Syftet med utredningens förslag är att öka kvalitén och öka genomströmningen av elever inom svenska som andraspråk. Remissvaret har tagits fram av rektorerna för vuxenutbildningen på kompetens- och arbetslivsförvaltningen, Falköpings kommun.

Rektorerna har valt att fokusera på och yttra sig om delar av utredningen som behandlar styrning och ansvarsfördelning, kommunalt språkansvar, fastställd kurstid och verksamhetspoäng, vägledning och studieplanering, digitala studieformer, mer jämställda villkor genom vuxenutbildning samt kompetens.

Utgångspunkt för utredningen har varit att vuxenutbildningen inte ska reduceras till enbart ett arbetsmarknadspolitiskt instrument även om målet för de flesta av vuxenutbildningens elever är att stärka den egna ställningen i arbetslivet. Betänkandet lyfter bristande samarbetet mellan olika aktörer som till exempel sfi, Arbetsförmedling, arbetsmarknadsenhet, socialförvaltning med flera. Sfi befinner sig ofta i skärningspunkten mellan utbildningspolitiska, arbetsmarknadspolitiska och social/integrationspolitiska mål. Kommunal vuxenutbildning (Komvux) har som övergripande mål att eleverna ska stödjas och stimuleras i sitt lärande, ges möjlighet att utveckla

| Kompetens- och arbetslivsförvaltningen

sina kunskaper och sin kompetens i syfte att stärka sin ställning i arbets- och samhällslivet och att främja personlig utveckling.

Styrning och ansvarsfördelning

Utredningens förslag: De förändringar som behöver göras beträffande styrning och ansvarsfördelning ska göras med utgångspunkt i dagens system och regelverk. Skolinspektionen och Skolverket ska få stärkta uppdrag på området. Skolinspektionen ska inte längre i huvudsak inrikta sin löpande tillsyn av vuxenutbildning på huvudmannanivå, utan även på verksamhetsnivå. Skolinspektionen ska få stärkt uppdrag att granska det systematiska kvalitetsarbetet inom den kommunala vuxenutbildningen. Skolverket ska ges i uppdrag att, tillsammans med Upphandlingsmyndigheten, ta fram stödmaterial för offentlig upphandling på vuxenutbildningens område. Skolverket ska även ges i uppdrag att ta fram allmänna råd för systematiskt kvalitetsarbete med fokus på kommunal vuxenutbildning.

Remissinstansen ställer sig bakom att Skolinspektionen och Skolverket får stärkta uppdrag på området styrning och ansvarsfördelning. Tillsyn på verksamhetsnivå stärker det systematiska kvalitetsarbetet lokalt men bidrar även till en likvärdig vuxenutbildning nationellt. Att Skolverket får i uppdrag att ta fram allmänna råd för systematiskt kvalitetsarbete med fokus på kommunal vuxenutbildning ligger i tiden, om än något sent. Vuxenutbildning är en viktig skolform bland övriga utbildningsgrenar och kännedomen behöver öka. Den röda tråden från förskola, grundskola och gymnasium sträcker sig vidare också till vuxenutbildning. Remissinstansen ställer sig också bakom utredningens förslag att Skolinspektionen får i uppdrag att göra kvalitetsgranskning av distansundervisning inom sfi.

En översyn av upphandlingsregler kopplade till sfi och övrig vuxenutbildning välkomnas. Detta oavsett om hemkommunen idag bedriver sfi i egen regi eller inte. Stödmaterial angående upphandling gagnar hela vuxenutbildningen då den ska präglas av likvärdighet oavsett anordnare.

Likvärdig betygssättning i sfi

Utredningens förslag: Skolverket ges uppdraget att analysera likvärdig betygssättning i sfi genom att följa upp hur resultat på nationella prov i sfi korrelerar med elevens slutliga betyg i aktuell kurs men också hur de nationella proven genomförs på ett rättssäkert sätt

Vid genomförande av förslaget om likvärdig betygssättning i sfi bör hänsyn tas till de förändringar av förenklad betygsskala som träder i kraft 1 januari 2022. Deslutet om förenklad betygsskala innebär att den sexgradiga betygsskalan inte längre kommer att användas inom utbildning i svenska för invandrare. I komvux-utredningen (SOU 2018:71) poängteras att den nuvarande betygsskalan inte fyller någon funktion som urvalsinstrument. Tvärtom kommer den nya betygsskalan att minska det administrativa arbetet med betygssättning och kan leda till en mer effektiv utbildning och ökad genomströmning. Samtidigt förändras hela bedömningsprocessen och behovet av kompetensutveckling för lärare gällande de nya kunskapskraven kommer att öka. Det behöver också beaktas vid diskussion om hur nationella prov korrelerar med slutliga betyget på kursen.

Avbrott i sfi

Utredningens förslag: Skolverket ska även fortsättningsvis följa upp elevers avbrott i den årliga statistikredovisningen på nationell nivå. Skolverket ska kartlägga vilka stödinsatser

huvudmännen behöver för att förbättra sin avbrottsantering som en del i det systematiska kvalitetsarbetet.

Under 2020 och 2021 genomförs i Falköping ett lokalt arbete med att skärpa rutinerna kring avbrott och tydliggöra vilka avbrottsorsaker som kan påverkas kontra ej kan påverkas av verksamheten. Under kommande planperiod ska analysarbetet fördjupas för att undersöka vilka åtgärder som kan minska antalet avbrott. Det är ett rimligt antagande att om avbrotten minskar så genererar det fler fullföljda studier och aktiviteter. Remissinstansen ser detta förslag som värdefullt för att statistiken ska kunna följas upp även på nationell nivå.

Distansundervisning i sfi

Utredningens förslag: Skolverket ska ta fram särskilda kurskoder för sfi-utbildning som bedrivs enligt den reglering av distansstudier som utredningen föreslår.

Fjärr- och distansundervisningen är inte reglerad i kommunala vuxenutbildningen. Det är skrivningarna om flexibilitet och individanpassning i läroplanen och i sfi-kursplanen som möjliggör att eleverna tar del av utbildningen och undervisningen utanför det fysiska klassrummet. Vid registrering har verksamheten själv valt att särskilja grupper för distansundervisning. Vuxna elever är i stort behov av flexibel undervisning jämfört med elever i andra skolformer, då de ofta kombinerar sina studier med arbete, praktik eller annan utbildning. Det innebär att lärare inom vuxenutbildningen har en större utmaning i att skapa hållbara relationer med eleverna i en flexibel värld och inte minst under de förutsättningar som pandemin orsakat och de konsekvenser den har medfört.

Att ta fram särskilda kurskoder för distansundervisning gör det möjligt att göra jämförelser även nationellt.

KSA – Ett kommunalt språkansvar

En KSA-funktion ska inrättas

Utredningens förslag: Ett kommunalt språkansvar, KSA ska införas och regleras i skollagen. Inom ramen för KSA skärps kraven på varje kommun att aktivt verka för att nå dem i kommunen som har rätt till utbildningen och att motivera dem att delta i utbildningen. Hemkommunen ska erbjuda lämpliga individuella insatser och även i övrigt aktivt verka för att de vuxna som omfattas av språkansvaret och har behov av att fullfölja utbildningen, ska fullfölja utbildningen i enlighet med den individuella studieplan som ska upprättas. Kommunens ska dokumentera sina insatser på lämpligt sätt.

Utredningens förslag: En KSA-funktion ska inrättas i kommunen för att samordna arbetet med att erbjuda lämpliga insatser som syftar till att aktivt nå och motivera den enskilde att påbörja eller återuppta utbildningen i sfi om denne ännu inte nått kunskapsmålen i sfi kurs D. KSA-funktionen samordnar olika delar av vuxenutbildning, arbetsmarknadsinsatser och socialtjänst. Även samverkan med Arbetsförmedling och arbetsgivare omfattas. KSA-funktionen ansvarar för genomförande och uppföljning av den handlingsplan som hemkommunen ska upprätta för KSA-arbetet. I KSA-funktionen ingår att tillsammans med den kommunala vuxenutbildningen systematiskt följa upp elever från att de skrivs in i sfi för första gången i förhållande till tidsgränsen 4 år. Skolverket ges bemyndigandet att utfärda föreskrifter om funktionen.

Som uppgivits ovan finns sfi och övrig vuxenutbildning ofta i skärningspunkten mellan utbildnings-, arbetsmarknads- och social/integrationspolitiska mål. Huruvida en person ska/får studera påverkas av många faktorer som exempelvis handläggare på SOC/AF, A-kassa, CSN osv. Redan idag ska varje kommun aktivt verka för att nå de medborgare som har rätt till sfi, men det är också viktigt att beakta individens eget ansvar. Vuxenutbildning har vuxna elever med eget ansvar. Ökad valkompetens är ett sätt att minska antalet avbrott och öka kunskapen om olika utbildningar, men också ett sätt att lära känna sig själv och ta ansvar för sina val och beslut. Det är tveksamt om funktionen kommunalt språkansvar ska vara den part som skapar en helhetssyn på individens studieförutsättningar då många faktorer påverkar huruvida en elev kan eller ska studera. För att tydliggöra ansvar och få resultat krävs att Arbetsförmedlingen, med ansvar för personer inom etableringsprogrammet, i hög grad finns tillgänglig för samverkan på lokal nivå. Detta gäller också dem som omfattas av utbildningsplikt och de som numer har utökade möjligheter att studera med aktivitetsstöd. I Falköping syns stora utmaningar då Arbetsförmedlingen inte finns på plats lokalt. För denna typ av KSA-resurs är erfarenhet och kunskap om språkinläring samt integrationskunskap nödvändigt. Det är en stor komplexitet i uppdraget. Som betänkandet belyser på flera ställen är det brist på behöriga sfi-lärare. Kommer statsbidrag att erhållas i samband med införande av KSA?

Tidsbegränsad rätt till sfi

Utredningens förslag: Rätten till utbildning i svenska för invandrare gäller fyra år från det datum eleven för första gången tagits emot till utbildning i svenska för invandrare. Föreligger särskilda skäl med hänsyn till elevens personliga förhållanden ska huvudmannen besluta att förlänga utbildningen upp till ett år i taget. Rätten till utbildning innebär ingen inskränkning i huvudmannens möjlighet att besluta att utbildningen ska upphöra. Den individuella studieplanen ska innehålla uppgifter om den enskildes utbildningsmål, planerad omfattning av studierna samt avseende utbildning i svenska för invandrare det datum då eleven första gången tagits emot till utbildningen. När en elev i utbildning i svenska för invandrare byter till skolenhet med annan huvudman ska den skolenhet som eleven lämnar till den mottagande skolenheten överlämna den individuella studieplan som ska upprättas.

Tidsbegränsning av sfi kräver en tydlig struktur gentemot både elev och samverkande parter så som arbetsmarknadsinsatser, socialtjänst, Arbetsförmedling med flera. Den tydliga strukturen är viktigt utifrån ett likvärdighetsperspektiv. Remissinstansen ställer sig bakom förslaget.

Fastställd kurstid och verksamhetspoäng

Utredningens förslag: Ett system med fastställda kurstider för respektive kurs och per studieväg ska införas i sfi. Kurstiderna anges i form av verksamhetspoäng enligt samma system som för övriga komvux, dvs. 20 vp/vecka motsvarar heltid och 800 vp utgör måttet för en helårsplats. Antalet verksamhetspoäng (vp) per kurs utgår från att regleringen av den garanterade undervisningstiden om 15 timmar per vecka kvarstår och fortsatt är en del av systemet. 1 undervisningstimme motsvarar 1 vp. Skolverket föreslås inkludera införandet av verksamhetspoäng i sitt arbete med att revidera kursplanen för sfi med anledning av den nya betygsskalan och i föreskriften om kursplan för sfi fastställa antalet verksamhetspoäng per kurs.

Genom införande av kurstid och verksamhetspoäng för sfi finns möjlighet till jämförbarhet med övrig vuxenutbildning och likvärdighet i beräkning av tid för utbildning. Remissinstansen ställer sig bakom förslaget.

Vägledning och studieplanering

Utredningens förslag: Den individuella studieplanen ska för elever i sfi innehålla en individuell progressionsplanering, IPP. Skolverket får meddela föreskrifter om utformningen av och innehållet i den individuella studieplanen.

En nationell utformning av progressionsplanering ses som mycket positivt och bidrar till likvärdighet och samsyn.

Utredningens förslag: När en elev i utbildning i svenska för invandrare påbörjar utbildning hos ny huvudman ska den individuella studieplanen överlämnas till den mottagande skolenheten.

Det vore önskvärt med ett tillägg i utredningens förslag som förtydligar att studieplanen överlämnas till mottagande skolenheten vid förfrågan.

Eleven bör ta eget ansvar gällande den egna studieplanen och överlämning av denna till mottagande skolenhet vid byte av anordnare/huvudman. Vid avbrott från sfi på grund av flytt uppger eleven inte alltid ny adress och sällan ny utbildningsanordnare. Genom eget ansvar är förhoppningen att elevens valkompetens ökar.

Digitala studieformer

Utredningens förslag: Distansundervisning får användas under utbildning i svenska för invandrare inom kommunal vuxenutbildning efter önskemål från elev, om eleven av personliga skäl avseende avstånd till skola, arbete eller hälsa har behov av sådan undervisning samt huvudmannen anser eleven har förutsättningar att tillgodogöra sig sådan undervisning.

Det är viktigt att förtydliga att huvudmannen har beslutanderätt i frågan om distansundervisning. Tiden efter pandemin kommer inte att präglas av rättighet att delta i fjärr-/distansundervisning utan huvudmannens godkännande. Utredning påtalar att sfi ska vara kostnadsfritt för distanselever och att lärverktyg så som dator eller andra digitala lärverktyg inte räknas som enstaka lärverktyg. Synen på lärande och lärverktyg har under senare år förändrats, en viktig aspekt att ta med i diskussionen. Om vuxenutbildningen ska hålla enskilda elever med digitala lärverktyg för hemlån krävs utökade statliga medel och CSNs hemutrustningslån bör förtydligas. Likaså behövs en diskussion kring vems ansvar det är att hålla vuxna elever med digital enhet då studier kombineras med arbete, praktik eller annan aktivitet.

Kompetens

Utredningens förslag: Skolverket ska ge lämpliga lärosäten i uppdrag att utforma och erbjuda högskolepoänggivande kurser för ökad kvalitet i undervisning av elever med svenska som andraspråk inom komvux. Kurserna som i huvudsak ska utgå från prioriterade utvecklingsområden ska vara avsedda för verksamma huvudmän och rektorer respektive lärare och behandla: – systematisk verksamhetsutveckling inom sfi och övriga komvux – kurser för behörighet för sfi-undervisning – språk- och kunskapsutvecklande arbete – språk- och yrkeskunskapsutvecklande arbete – kartläggning och bedömning för undervisning i sfi. Statlig ersättning till kommunen ska utgå för deltagande i kurserna. Ändamålsenlig ersättning ska utgå inom ramen för aktuella former/möjligheter.

Utredningens förslag: Regeringen ska ge lämpliga aktörer i uppdrag att tillsammans utforma en plan för hur högre behörighetskrav ska införas för behörighet i sfi och svenska som andraspråk på grundläggande nivå i komvux. I uppdraget ingår att planera för hur validering

av reell kompetens ska genomföras för att behörighet och legitimation ska kunna ges samt hur övergångsbestämmelser ska utformas.

Remissinstansen är positiv till fortsatta statliga ersättningar för att möjliggör högre behörighetskrav. Högre behörighet rustar lärare för de förändrade utbildningsförutsättningar som sfi-verksamheten ofta ställs inför. De övergångsbestämmelser som ska tas fram för högre behörighetskrav förutsätter en långsiktig planering för att det dagliga arbetet ska kunna pågå utan kompetensbrist.

Lärares och rektorers kompetens är avgörande för likvärdigheten i utbildning och för bedömning av elevers kunskaper och färdigheter. Gedigen relevant utbildning och kontinuerlig kompetensutveckling är av vikt för att upprätthålla och utveckla kvalitet och likvärdighet inom såväl sfi som övrig vuxenutbildning.

Remissinstansen ställer sig bakom riktade insatser så som stödmaterial vars syfte är att förbättra och höja kvalitén för studiehandledning på modersmål. Likaså är den specialpedagogiska kompetensen av vikt och bör fortsatt stärkas inom vuxenutbildningen.

Mer jämställda villkor genom vuxenutbildningen

Utredningens bedömning: Valideringen av kompetens inom kvinnodominerade yrken behöver utvecklas så att kompetens förvärvad både inom yrket och i andra mer informella sammanhang. Det kan ske i Arbetsförmedlingens regi men även i anslutning till yrkesutbildning inom komvux. Detta gagnar såväl inrikes som utrikes födda kvinnor.

Vuxenutbildningen i Falköping jobbar systematiskt med frågor kopplat till validering för att kvalitetssäkra processen inom alla yrkesutbildningar samt för att samtliga lärare ska inta ett validerande förhållningssätt. Arbetet har varit generellt vilket även stärkt validering av kompetens inom kvinnodominerade yrken. Remissinstansen ställer sig bakom förslaget och lyfter i sammanhanget Skolverkets valideringsutbildning.

Slutsats

Med hänvisning till ovan skrivna ställer sig kompetens- och arbetslivsnämnden positiv till betänkandets syfte att sfi-elever ska erbjudas utbildning av god kvalitet som motsvarar elevernas behov och förutsättningar samt att förbättra genomströmningen inom sfi och underlätta övergången till, och kombinationer med, andra utbildningar.

I detta ärende har Rickard Sandberg, Samuel Rundin och Åsa Sandberg, rektorer inom vuxenutbildning i Falköpings kommun varit delaktiga. Åsa Sandberg har varit föredragande i ärendet.